

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și viața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 coroane; pe o jumătate de an 5 coroane.
Pentru România 12 Lei. — Un număr 50 fl.

I. P. S. Sa mitropolitul Ioan Mețianu.

† Un jubileu rar.

La Dumineca Tomii s'au împlinit 40 de ani, de când Inalt Preasfințitul nostru arhiepiscop și mitropolit Ioan a fost sfințit întru episcop pe seama eparhiei Aradului, al căreia sinod scurt înainte de aceea îi dăduse votul de încredere.

Intr'adevăr rar jubileu a fost acesta, pentru că rar a ajuns un arhieru o păstorire și o vieață atât de îndelungată.

Dar lungimea zilelor nu e un merit al omului, ci e un dar dela Dumnezeu. Meritul omului constă în faptul, cum a petrecut și cu ce a umplut anii, mulți sau puțini, ce i-au fost hărăziți dela Dumnezeu.

Și Inalt Preasfințitul nostru arhipăstor, dela înălțimea celor 86 de ani încheiați poate privi cu satisfacție în trecut, pentru că a întrebunțat bine darul lungimei de zile ce i-l'a dat Dumnezeu, punându-l cu devotament în serviciul bisericii și al poporului nostru.

Acest lucru a fost recunoscut în ziua jubilară din partea membrilor sinodului arhidiecezan, cari prezentându-se la reședința I. P. Sf. Sale prin rostul dlui *Andrieu Bârseanu*, președintele Asociațiunii, i-au exprimat înaltului jubilent sentimentele lor de recunoștință și iubire fiească. În frumoasa vorbire ținută cu acea ocazie festivă, oratorul a zis între altele:

«Trăind în tinereță și în vârsta primă a bărbăției în apropierea și în tovărășia bărbaților mari, cari au pus temelii nouă și trainice bisericii noastre naționale, Escelența Ta ai avut prilej a le cunoaște gândurile și vrerile, și ajuns mai târziu în locurile din fruntea ei, Te-ai hotărât a urmă mai departe lucrările lor, întărind și apărând fără preget Sionul nostru românesc.

Mai întâiu în de Dumnezeu păzita dieceză a Aradului, timp de 24 de ani, ai desvoltat o activitate neîntreruptă, contribuind la reorganizarea acestei dieceze și la înzestrarea ei cu toate întocmirile mai de lipsă.

Când apoi Pronia dumnezeiască, prin voința poporului nostru credincios, Te-a ridicat în fruntea întregii noastre provincii mitropolitane și totodată în fruntea arhidiecezei noastre transilvane, cercul de activitate al Escelenței Tale s'a lărgit, crescându-Ți deodată cu rangul și răspunderea arhierască.

Escelența Ta însă Te-ai arătat vrednic și de această nouă treaptă, cea mai înaltă în organismul bisericii noastre naționale.

Nu este dat nouă, contemporanilor, a judecă și a prețui după merit lucrările Escelenței Tale, de când Provedința dumnezeiască Te-a adus în mijlocul nostru, încredințându-ți cea mai înaltă vrednicie în sânul bisericii, și până în ziua de astăzi, când, pe lângă mitra sfințită, pletele venerabile argintii împodobesc creștetul Escelenței Tale; aceasta o va face mai târziu istoria nepărtinitoare.

Cu toate acestea, nu cred să fie vreunul dintre noi, sau din întreagă provincia mitropolitană, care să nu recunoască activitatea neobosită a Escelenței Tale, ce nu Te-a părăsit nici chiar până la această etate înaintată și care ne poate servi ca pildă vie nouă, celor mai tineri, — devotamentul pentru biserica noastră strămoșească, și priceperea și iscusința cu care ai condus naia acestei biserici prin atâtea valuri și printre atâtea stânci primejdioase.

De asemenea cu toții trebuie să recunoaștem, că activității, priceperii și energiei Escelenței Tale avem să mulțămim înfăptuirea câtorva instituțiuni plănuite și, în parte, inițiate de vrednicii antecesorii ai Escelenței Tale.

Amintesc în prima linie catedrala, care va vesti în toate timpurile devotamentul și zelul pentru biserică al Esceleței Tale, precum și seminarul renovat, care va adăposti, până la împrejurări mai bune, în condițiuni cu mult mai favorabile ca până acum, tinerimea noastră studioasă în ogorul bisericii și școalei noastre naționale.

Astăzi deci, când, cu vrerea lui Dumnezeu, se împlinesc 40 de ani de când Te-ai învrednicit a primi darul arhieriei, venim cu toții, preoți și mireni, membri ai Sinodului și ai Consistorului arhidiecezan și-Ți aducem, Inaltpreasfințite Părinte, omagiile noastre de recunoștință pentru tot binele făcut poporului nostru în cadrele bisericii noastre naționale.

Facă Ceriul, care Te-a ținut până la această frumoasă vârstă de patriarh «întreg, cinstit, sănătos», ca firul vieții Inaltpreasfinției Tale să se lungească până la limitele extreme date nouă muritorilor pe acest pământ, spre binele și fala bisericii noastre naționale și a credincioșilor ei.

Trăiască Escelența Sa încă mulți și fericiți ani!»

În răspusul prin care I. P. S. Sa a mulțumit pentru felicitări, a spus, că din dragoste de biserică și popor a primit arhieria înainte cu 40 de ani și că a trecut prin grele împrejurări, dar sperează că pe urma acestui războiu acele împrejurări neprielnice pentru desvoltarea bisericii și poporului nostru vor dispărea.

O frumoasă felicitare a primit I. P. S. Sa din partea sinodului eparhiei Aradului, al căreia păstor a fost, precum și din multe alte părți.

La aceste urări ne asociem și noi, dorind Inalt Preasfinției Sale să aibă mângăierea a vedea schimbate spre bine, cum sperează și cum sperăm cu toții, împrejurările grele de cari s'a lovit în conducerea bisericii noastre. Întru mulți ani Stăpâne!

Redacția.

+ Foloasele suferințelor.

În foc se curăță aurul. În focul suferințelor se curăță de scăderi și se limpezește și sufletul omenesc.

Dacă n'ar fi și zile cu ploaie și cu vânt, ci ar fi numai zile cu soare strălucitor, totul s'ar usca pe pământ.

Așa se petrece și desvoltarea vieții noastre sufletești. Un soare veșnic și neîntunecat de norul nici unei griji, ni-ar face mintea ușoară și inima seacă. «Nimic nu e mai greu de suportat, decât un șir întreg de zile bune» — e vorba unui om înțelept.

Ceeace Dumnezeu trimite asupra noastră e bun; chiar și năcazurile și suferințele servesc în mâna Tatălui nostru celui ceresc spre îndreptarea și spre binele nostru. Să nu murmurăm deci împotriva mijloacelor pe cari Dumnezeu le alege pentru mântuirea noastră.

De curând cetisem undeva o poveste despre un om foarte sărac, care trebuia să-și câștige prin lucru greu pâinea cea de toate zilele. Năcazul i-a fost partea vieții lui. Într'o bună zi a auzit sârmanul om, că s'ar fi găsimd undeva o țară a fericirii, unde nu este sărăcie, nu sunt boli și nici moarte, ci numai belșug în toate ce-ți cere inima și vieață fără de sfârșit. De aici încolo nu și-a mai luat gândul dela acea țară și plănuiă mereu cum ar putea găsi drumul spre ea.

Într'o zi veni la coliba lui un vrăjitor care-i zise să-și dorească ceva și i se va împlini. Când auzi această vorbă, sârmanul om rugă ferbinte pe vrăjitor să-l conducă în țara fericirii. Vrăjitorul i-a făgăduit că-i va împlini dorința, apoi făcù câteva semne tainice și deodată apărù înaintea lor o pasăre mare foarte. Vrăjitorul îi zise să se suie pe grumazii acelei pasări uriașe, care sbură repede cu el peste mări și țări până în țara fericirii,

Câțiva ani a trăit omul nostru mulțămît în acea țară. Acolo erà anul întreg numai vară, câmpurile erau tot înflorite și pomii încărcăți cu tot felul de poame. Boala și sărăcia nu erau cunoscute. Dar cu toate bunătățile ce se găseau acolo, omul nostru a început să se sature de vieața ce o duceà. Toți locuitorii acelei țări s'au urît de traiul lor și doreau să se întâmple ceva ce să le schimbe traiul.

Intr'o zi a întrat în acea țară un neguțător, care vindeà un fel de boabe, ca de mazăre, din care dacă înghițeà cineva una numai, căpătà durere în stomac și perii capului i se făceau albi ca zăpada. Cei mai mulți dintre locuitorii din țara fericirii și-au cumpărat boabe de acelea, așa că neguțătorul s'a ales cu un câștig bun.

Omul nostru încă se doreà să se întoarcă în țara lui, când deodată se pomeni din somn și se văzù tot în vechea și sărăcăcioasa lui colibă. Mai mare i-a fost bucuria că numai în vis a fost în țara fericirii, iar nu și aieva.

Povestea aceasta cuprinde o învățătură foarte foloșitoare, anume: să nu ne tot plângem și să cârtim, că nu avem tot ce am dorì să nu ne lipsească. De mulțori e mai bine să ne lipsească unele lucruri, căci atunci cu atât mai mult prețuim pe acelea ce le avem.

Dacă n'ar fi și iarnă, atunci primăvara și vara nu ni-ar mai face bucurie. Dacă n'am aveà să lucrăm, odihna nu ni-ar fi spre plăcere. Chiar și boalele ne sunt de folos, căci ne fac să prețuim cu atât mai mult sănătatea. Sf. ap. Pavel zice că «năcazul răbdare lucrează, iară răbdarea iscusință, iară iscusința nădejde, iară nădejdea nu rușinează» (Rom. 5, 4—6).

Când soarele apune vedem pe cer mii de stele sclicioase, ca tot atâtea nădejdi surâzătoare, pe cari ziua

nu le vedem de lumina soarelui. Când soarele va răsări din nou, dimineața ți se va părea mai luminoasă. Nu plânge când ceriul sufletului tău e acoperit de nori, căci fiecare nor conține ploaia cea mănoasă pentru întinsele câmpii și holde ale vieții tale. Iar dacă totuș nu ți-ai putut oprî plânsul, să ști că lacrimile nu numai tulbură ochiul, ci îl și curăță. Cel ce n'a văzut lumea și printr'o lacrimă, acela rămâne slab filozof, căci nu și-a putut adânci vieța sufletească.¹

Dar năcazurile și suferințele mai au un folos: ele ne deschid o fereastră pe care putem privi în inima Domnului Hristos și deacolo să ne adăpăm apoi inimile noastre cu apa cea vie, din care bând nu vom însetoșa în veci.

Lumea nu-i un raiu din care plăcerile să nu se mai sfârșească, dar să nu crezi că ea este un pustiu, fiindcă Dumnezeu nu te lasă după voia ta în toate. Lumea e o școală a lui Dumnezeu, și năcazurile și suferințele sunt mijloace pe cari Dumnezeu le alege spre binele nostru sufletesc, spre formarea caracterului nostru, care, ca și stejarul cel puternic, cu atât se întărește mai mult, cu cât a îndurat mai multe vijelii. «Ce scrâșnești așa?» zise un sculptor cătră blocul de marmură din care cioplea o statuie. — «Scrâșnesc, pentrucă mă lovești cu atâta neîndurare; nu vezi câte bucăți din mine acoper pământul?» — «Nebună», răspuse sculptorul, «nu înțelegi tu că n'ai ajunge la loc de cinste în templu, nici n'ai atrage privirile oamenilor, dacă nu te-aș lovî ca să te eliberez de tine însași, ca dintr'un bloc prost să ajungi o statuie frumoasă?»²

¹ Dr. P. W. von Keppler, *Leidenschule*. pag. 23.

² Dr. P. W. Keppler, op. cit. pag. 31.

Și din suferințele acestui înfricoșat războiu Dumnezeu va face să răsară roade bune, pe cari pacea poate nu ni le poate da. De mulțori în viață trebuie să se prăbușească unele lucruri și întocmiri, pe cari ne-am obicinuit să le socotim drept scut și adăpost deasupra capetelor noastre, pentruca cu atât mai de-adeptul să-și poată revărsa ceriul darurile sale asupra noastră.

O plantă crescută sub un stejar puternic, se simțea foarte fericită că are un astfel de protector. Intr'o bună zi a venit un tăietor de lemne și după mai multe lovituri de săcure a culcat la pământ puternicul stejar. «Vai de mine» — se tânguia planta — «ce mă voi face eu acum? Soarele fierbinte mă va arde și ofili, ploaia grea mă va înecă și vântul turbat mă va scoate din rădăcini». Dar temerile plantei nu s'au împlinit, căci, de când i s'a luat protectorul, a început să respire mai liber, soarele a încălzit-o, roua a răcorit-o, rădăcinile și le-a înfipt mai adânc în pământ, a crescut, s'a desvoltat, a înflorit și a produs roade ca nicicând altădată.¹

Acelaș lucru trebuie să se întâmple adeseori și în viața omenească, ca indivizii și popoarele să poată primi mai de-adeptul binecuvântările ceriului și să se desvolte. Sperăm că în acest sens lucrează și războiul pentru progresul nostru.

Nichita Albu.

---

¹ Ch. H. Spurgeon, Geistesstrahlen, vol. I. ed. Reclam, pag. 9.

+ O nouă fază a iezuitismului.

I.

Când s'a suit pe tron Piu X, citeam că problema pontificatului său va fi de a restabili disciplina slăbită în cler. Azi, după ce pontificatul lui s'a încheiat, putem să ne dăm seamă dacă aceste prevederi s'au realizat.

Da, fostul papă s'a ocupat mai cu seamă cu restaurarea frânelor slăbite ale disciplinei bisericești, cu afirmarea legăturii nestrictate care trebuie să existe între toți membrii ierarhiei și ai bisericii, dela papă, până la cel din urmă credincios.

Ceva erà adevărat în prevederea de acum 10 ani trecuți, numai că ea nu s'a împlinit în direcțiunea în care s'ar fi așteptat cineva.

Când zici «disciplină», înțelegi raportul care ține pe cei mai mici strâns legați de cei mai mari, așa că ei formează un singur corp. Dacă zici că disciplina e slăbită, înțelegi că membrii aceluși corp nu mai stau unii cătră alții în raportul care să formeze dintr'ânșii o organizare mișcându-se în jurul unui centru și fiind la îndemâna aceluși centru, într'o desăvârșită unitate de acțiune. O organizare fără disciplină îți arată că părțile care o alcătuiesc nu se sprijină reciproc, au o existență răsleață și nu se întrunesc în armonia care să formeze din ele o singură unitate, cu o singură direcțiune și cu un scop conștient.

Deci, dacă e vorba să restabilești disciplina, te gândești mai cu seamă la acei cari au pierdut conștiința raportului în care se află cătră șefii lor și astfel nu mai pot alcătui împreună cu ei un singur corp, care merge cu bună știință și voință spre direcțiunea care e chemarea tuturor. Mai cu seamă se înțelege atitudinea morală a cuiva sau a câtorva, atunci când e vorba de luare de măsuri pentru restabilirea disciplinei. Păcătuirea în contra moralei, în contra datoriei, legată apoi de pierderea răspunderii și de conștiința că trebuie să dai seamă

pentru acestea cuiva care priveghiază și ia măsuri... sunt elemente cari se au în vedere atunci când e vorba de disciplină și de restabilirea ei.

Prin urmare, dacă se vorbea despre restabilirea disciplinei ca despre o problemă a urmașului lui Leon XIII, trebuia să se gândească cineva la lipsurile morale, la lipsurile în îndeplinirea datoriei, la nepăsarea față de datorie și la pierderea conștiinței de supunere și ascultare către ceice priveghează, adică la un total de păcate pe care noul papă voia să le desființeze sau, cel puțin, să le stăvilească.

Prevederea relativ la pontificatul lui Piu X s'a împlinit, e adevărat, dar nu în direcțiunea aceasta în care ne-am fi așteptat, când vorbim de disciplină și de restabilirea ei.

Papa Piu X și-a luat ca deviză cuvintele *instaurare omnia in Christo* — a restatornicii toate pe temelia lui Isus Hristos, idee înaltă și care proiectă în viitor o mare de lumină peste noul pontificat.

✓ Dar această restatornicire Piu X a urmat-o numai într'o singură direcțiune. El a vrut ca înșasă gândirea să străbată pe căile creștine, omul să cugete creștinește și să se lapede cu totul de mentalitatea străină de învățăturile bisericii. Și fiindcă pentru el capul catolicismului era înșasă biserica, însuș creștinismul, urmă că nu putea fi adevărată restatornicire în Isus Hristos, dacă legătura sufletească cu scaunul Romei, în toate chestiunile, nu era ceva viu și real în cugetul fiecărui credincios.

Din cauza aceasta, Piu X a intervenit în biserica sa în toate chestiunile în care i se părea lui că se slăbește prin ceva legătura cu Roma. Astfel a fost mai întâiu separațiunea dintre biserică și stat în Franța, în care el a împedecat pe catolicii francezi de a se organiza așa cum era mai bine pentru interesele lor. I se părea că biserica franceză ar fi putut ajunge prea independentă față de Roma și a creat catolicismului francez o situațiune mai grea decât și-ar fi creat-o el însuș după posibilitățile de organizare pe cari i le lăsa legea separa-

tiunii. — După aceea a venit chestiunea modernismului, adecă a ideilor străine de învățământul bisericii cari pătrunseră în mijlocul unora din preoții și credincioșii bisericii catolice, idei cari de asemenea constituiau un ferment de slăbire a inimilor catolice de biserica Romei. La acestea apoi, putem adăuga măsuri de ordin mai mărunț, precum acelea luate în contra *Sillon*-ului francez,¹ prin care orice activitate de un caracter nou părea ceva suspect și care, din această cauză, mai curând ori mai târziu trebuia să se aștepte la osândă.

Acesta a fost pontificatul lui Piu X, rol negativ, rol de pază și de fereală, în care era mai bine să nu faci nimic, ca să nu greșești, decât să faci ceva și să fi expus să greșești, situațiune care, la urma urmei, ajunge la suprimarea oricărei activități.

Deși restabilirea de disciplină, rolul lui Piu X n'a fost îndreptat în direcțiunea îndreptării morale, a conștiinței, a datoriei, ci mai mult a credinței, a cugetării, ca nu cumva să se furișeze o idee străină, prin care să se slăbească chiagul lăuntric și să se deslipească inimile de Vatican.

II.

Concentrându-și activitatea mai cu seamă în această direcțiune, rezultatul ei a fost un fenomen care a ajuns foarte acut spre sfârșitul pontificatului fostului papă.

Omul fiind judecat din punctul de vedere al ideilor lui, fie ele exprimate direct, fie rezultând dintr'o activitate oarecare, din desfășurarea căreia se desprindeau anumite idei conducătoare, s'a ajuns să se formeze un sistem quasi-închizitorial, care peste mulți bărbați aruncă ocară că nu sunt catolici buni, fiindcă ar avea cutare sau cutare idei.

Un nou curent de fanatism a ieșit la lumină, care vede în toate părțile numai inimi lăpădate de legătura

¹ Chestiunea aceasta se găsește în studiile mele anterioare apărute sub titlul: «*Evenimente actuale din biserica catolică*» (Sibiu 1915) pag. 24—58, și cari formează prima fasciculă a acestor studii.

cu Vaticanul. Ori unde erà un pic de activitate nouă, îndată începeau suspectările într'o anumită presă și prin anumite cuvântări. Se găseà numai decât că influințele protestante au intrat în sânul catolicismului, și deci cei intrați pe mâna criticei fanatice erau taxați drept greșiți în materie de credință.

Aceste critice își aveau influența lor la Vatican, și de foarte mulțori silințe din cele mai nobile s'au văzut zădărnice de asemenea influențe oculte, cari găseau bună primire în cercurile înalte ale Vaticanului.

Și critica nu se întindeà numai la materiile de credință, ci la toate, iar într'o mare măsură la cele politice. Erai rău catolic, dacà în materii curat politice urmai o linie de conduită alta decât cea plăcută Vaticanului.

Grupul acesta s'a numit al intransigenților și ajunsese foarte puternic, aruncând ocară asupra celor mai de seamă bărbați, că n'ar fi buni catolici, că au alte idei decât Vaticanul, chiar acolo unde credința nu avea nimic de zis, în chestiuni libere și indiferente. Ba au îndrăznit să se suie cu suspectările și atacurile lor până și la scaunele episcopale. În sfârșit, cei mai buni bărbați se așteptau ca într'o bună zi să se vadă încărcăți cu cele mai grele invective pentru «necredința lor». Un nou zid se făcea între lumea catolică și între Vatican. Nu se putea comunica cu centrul catolicismului decât prin porțile acestor intransigenți. Ei erau cei în stare a te pune bine sau rău cu Vaticanul. O specie de paznici feroci se furișaseră pe neașteptate în sânul bisericii catolice, și ei aveau de acolo înainte a împărți certificate de bun catolicism.

Erau oameni fără răspundere, oameni nechemăți, și, ca tot omul fără răspundere, deveniseră îndrăzneți peste măsură, fiindcă nu aveau a da nimănui socoteală pentru purtarea lor.

Grupul acesta de intransigenți a căpătat numele de «al integraliștilor», adecă al acelor cari primesc catolicismul în toată lărgimea și consecvențele lui, nu numai într'o măsură redusă, cum priveau ei pe cei asupra că-

roră aruncau săgețile de răi catolici, de moderniști și modernizanți. Adevăratul catolic trebuia să fie catolic *integral*, să fie în toate una cu sfântul Părinte dela Roma, și în credință, și în politică, și în toate interpretările, cu un cuvânt în toate manifestațiunile vieții.

Acesta a fost rezultatul pontificatului lui Piu X: formarea unei grupe pretențioase, care se consideră stăpână pe adevărata ortodoxie și care, pe motive de nimic sau închipuite, se năpusteă cu multe ocări asupra celorce nu cugetau ca ei. Ba nu numai atât, nu numai activitatea își eră cântărită și ți se scoteă din ea drept consecvență cine știe ce ideie pe care ai fi având-o tu și care n'ar fi pe placul Vaticanului, dar chiar și inacțiunea ți se impută. Astfel, dacă unul în activitatea lui trată fel de fel de chestiuni, dar neglija a vorbi despre papă, îndată începeau a strigă că acela nu mai vorbește de papă, fiindcă nu mai crede în el, fiindcă-l socotește cantitate neglijabilă.

În sfârșit, s'a introdus în sânul catolicismului așa suspectare și așa nemulțămire, că oamenii nu se mai apucau de întreprins nimic, de frică de a nu li se găsi ceva în spinare cu care să fie scoși vinovați. Tot nervul activității eră paralizat, căci în asemenea împrejurări oamenii se feresc de a lucra.

Și ceice întreprindeau această operă de suspicate, împărțitorii de diplome de bun catolic, nu erau bărbații mai de seamă ai catolicismului, ci mediocritățile și foile de a doua mână. Prin aceste foi, ei au început a suspecta până și ortodoxia celorce până acum au fost socotiți drept catolicii din linia întâia, și anume ordinul iezuiților. Așa a făcut o foaie din Viena, *Sonntagsblatt*, care a atacat pe iezuiți; așa a făcut o foaie intransigentă din Genova, condusă de preotul Boccardo.

Acățându-se de iezuiți, critica aceasta nesăbuită, care vedeă pretutindenea numai modernism și erezie, și-a ajuns punctul ei culminant. De aici începe declinul ei, căci îndrăzneasla de a lovi în iezuiți a fost picătura care a făcut paharul să se verse. Iezuiții au trebuit să

între în linie de bătaie și au meritul de a fi înlăturat această pacoste care se lăsase asupra conștiințelor.

Cu aceasta începe o nouă fază, prin care situațiunea creată de integraliști, ajunge la rezolvare.

(Sfârșitul în numărul viitor).

Arhim. Scriban.

+ Pe Golgota.

Să ne ducem cu gândul spre Golgota. Nici un loc de pe pământ nu e așa de sfânt ca această colină, căci aici e altarul pe care s'a jertfit mielul fără pată al lui Dumnezeu pentru tine și pentru mine. De aceea putem spune cu drept cuvânt aici: «Scoateți încălțămintele, căci locul pe care calci e sfânt». Un fior ne străbate inima și suflul veșniciei apropiate ne adie toată ființa. Înaintea crucii Mântuitorului lumii ne așezăm în ghenunchi și adorăm iubirea minunată a lui Dumnezeu, care a spart cerul ca să se coboare în nenorocirea omenească plină de suferință, durere și moarte.

Ce iubire minunată! Când începem să pricepem, că stăm într'o legătură reală cu crucea de pe Golgota, când cunoaștem că și păcatul nostru l-a adus pe lemnul blestemat, atunci iubirea celuice suferă devine și pentru noi mare. Atunci iubirea aceasta ne înmoaie și taina jertfirii pe Golgota a Fiului lui Dumnezeu plutește în valuri deasupra noastră.

Da, ce taină minunată! Niciodată nu va fi pricepută sau lămurită, căci pe cruce suferă cel nevinovat pentru cel vinovat. Acolo vieața moare și e înghițită de moarte, pentruca moartea să-și piardă toată prada. Acolo omenirea respinge pe cel nevinovat, ca să nu fie respinsă ea. Ce iubire mare din partea lui Dumnezeu!

El alină suspinul omenirii după o descoperire a lui Dumnezeu. Dar cine ar fi presimțit că Dumnezeu se descopere în astfel de adâncimi înfiorătoare! Că El suferă astfel pentruca să aducă omenirea și s'o împăce iar cu El! Că Dumnezeu aduce jertfa cea mai mare ca să mențină vieața fiilor oamenilor! Ce minunată faptă a lui Dumnezeu e crearea universului! Dar conservarea a milioane de lumi uriașe! Pe Golgota însă s'a petrecut un fapt pe care-l cântă veșnicia și care întrece orice inteligență creatoare. Aceasta e jertfirea unului născut pentru niște răsvrățiți și păcătoși, pentru omenirea vrășmașă.

Și ce moarte minunată! Privește omule, te înfioară și taci! Ceriul se îmbracă în doliul întunerecului. Pământul se cutremură și stâncile se sguđuie de muzica îndoliată a stihilor. Oamenii fug alungați de frica morții. El însă își ridică ochii spre cer și strigă: «Săvârșitu-s'a!» Atunci moartea dispare și o rază de lumină palidă și îndurerată cade pe fața răbdătorului a toate. În adâncimile iadului se prăbușește armata lui Satan și îngerii Domnului plângând deschid porțile de aur ale raiului ca să primească pe biruitorul minunat cu cea dintâiu pradă a biruinții lui: tâlharul iertat. Mântuirea minunată s'a săvârșit!

Da, o mântuire minunată. Ea s'a petrecut pentru toți oamenii, care se născuseră din Adam și care vor păși pe pragul acestei vieți pământești. Ea e pentru toate păcatele cari se pot găsi în vieața mea și a ta. Ea nu poate fi înlăturată prin nici o vrăjmășie a oamenilor sau a diavolului. Ea ne liberează de robia grozavă, în care zac toți oamenii și anume de robia păcatului, a diavolului și morții. Ea înalță neamurile decăzute și înoște vieața individului. Cериul admiră mân-

tuirea aceasta și îngerii doresc să se uite în taina ei. Cine însă se aruncă la picioarele crucii, acela mulțamește lui Dumnezeu pentru acest mare dar. Pentru acela, Golgota, locul morții Mântuitorului, devine locul de naștere al unei noi vieți, acela simte crucea ca o *putere a lui Dumnezeu*.

Atât e de adevărat că «drumul spre raiu trece prin Golgota».¹

D. Cornilescu.

+ Cuvântare despre frica de Dumnezeu.²

«Adună la mine poporul ca să auză cuvintele mele, și să învețe a se teme de mine în toate zilele care vor trăi ei pe pământ, și să învețe pe fii săi!»

(Moise V. cap. 4 v. 10)

Iubiți creștini! Bunătatea și iubirea lui Dzeu față de om, prin minunata creare, așezare și orânduire a tuturor lucrurilor din lume, peste care îl pune stăpânitor, prin purtarea de grije, prin mântuire și prin înțeleapta împărtășire a învățăturilor Sale, a fost din început, este astăzi și va rămâneă cât va fi lumea, atât de mare și de largă, încât voină a o cuprinde și descrie, puțini dintre oameni s'au putut ridică la acea înălțime a priceperii și a expresiunii cugetului, ca să o poată înfățișa în cuvinte destul de grăitoare.

«Dumnezeul nostru e Dzeul iubirii, bunătății și al îndurării! Dacă, stând în picioare pe malul mării, vei aruncă pietre în ea, isbuti-vei să astupi prăpastia? Și, eu îți spun, bunătatea lui Dzeu e ca și marea, și păcatele și greșalele oamenilor vor fi înghițite în ea, cum sunt înghițite pietrele în adâncurile mării. Și eu îți spun, că bunătatea lui Dzeu e ca cerul care acoperă munții, câmpurile și mările, căci ea e de față pretutindenea și e fără margini». (Sienkiewicz, *Quo Vadis?*)

¹ Schreiner, *Lebensfragen*.

² Rostită în biserica-mare din Săliște, cu prilejul Conferinței-preoțești, ținută în primăvara anului 1914.

Această iubire a îngrijit în întreg decursul vremurilor ca omul să nu se înstrăineze cu totul de părintele cel adevărat, de Dzeu. A scăpat pe Noe de înecul potopului, pe Avram și Lot de mistuirea focului dela Sodoma și Gomora. Numai o astfel de iubire a chemat pe Moise să scape pe Israilteni din robia Egiptului, a dat legea după care să-i conducă. A luminat pe un David și Solomon, ca să alcătuească învățături, cari și astăzi sunt pline de înțelepciune și frumsețe. A așezat o seamă de judecători, ca să îndrepte și să judece poporul ales. A trimis proroci să spună și să propoveduească cele viitoare. Și'n cele din urmă iubirea se încoronează, trimițându-ne pe însuși Fiul Său, ca să ne răscumpere, să ne mântuească, căci cum zice Climent din Alexandria: «Ca unii ce rătăceau încă în viață ca într'un adânc întunec, aveau nevoie de un povătuitor care nu dă preste piedeci și nu rătăcește, vede toate și cunoaște inimile» (Paed. L. I. c. 3).

Din această comoară a dumnezeștilor învățături, date nouă spre îndreptare și conducere fără de sminteală în căile acestei vieți, voiu stăruî de astădată asupra datoriei poporului credincios de a ascultă cuvintele lui Dzeu, căci numai ele îi vor deschide ochii minții și inimii, de a cunoaște și de a vedea în toate lucrările lumii acesteia, mâna creatoare și ocârmuitoare a atotputernicului Dzeu, carele toate le face, orânduște și îndeplinește după sfatul său cel ceresc, și nu după voia și dorința noastră, de multeori părtinitoare și răsbunătoare.

Fraților! Vieța pământească, pe lângă părțile luminoase, pline de frumsețe și de miresme înveselitoare, își are și părțile umbroase, adeseori pline de greutate și de amăgiri de tot felul, de frământări și de neliniște! Câte amărăciuni și acolo unde oricine ar fi socotit că nu va culege decât flori, câte dureri acolo unde se așteptă fericirea, câte supărări unde se așteptă surâsul. Intr'un astfel de amestec, de tot schimbăcios al binelui cu răul, frumosului cu urâțul, al păcii cu al turburărilor, al prisosinței cu al lipsei s. a. m. d. omul «simte trebuința de a fi purtat și povățuit în această viață de ceva neîndoios, are nevoie de o călăuză statornică care să-l poată însoți în calea cea bună și dreaptă». (20 Cuv. p. 10).

Și aceste luminări nestânse, în stare de-a lumina cărările vieții și în fața celor mai întunecoase vremuri, a celor mai mari

furtuni și mai turbate valuri, le poate afla omul numai în cuvintele lui Dzeu și în învățăturile cele sfinte. Acestea sunt temelul tuturor învățăturilor și îndemnul cel mai puternic la virtute. Prin ele se luminează mintea, se nobilitează inima, ele plantează în om cele mai frumoase simțăminte. Ele sunt în stare să înăbușe toate patimile, să aline durerile, să vindece toate ranele. Dumnezeiasca învățătură e podoaba pământului. E acel neprețuit bun, care ne'nalță și ne'mbracă cu demnitate aleasă. Ne dă deplină mulțămire și împăcare. Ne face stimați și iubiți în fața oamenilor și-a diferitelor societăți. Ne îndrumază pe calea progresului, a culturii și civilizațiunii! Sufletul omului premenit cu astfel de bogății, devine un izvor de nesecate bucurii și mângăeri. Un astfel de suflet, în loc să răpească dă, în loc să înjosască înalță, în loc să umilească înfrumusețează pe om cu cinste și cu vrednicie, îl face respectat, îi dă vieață și-l aseamănă cu Dumnezeu. Ea e cu un cuvânt vieața sufletului, soarele care deșteaptă și înviează puterile sufletești ale omului. Numai prin ascultarea și îndeplinirea dumnezeieștilor cuvinte, trăiește și se desvoaltă sufletul în toate căile sale.

În limba poporului un om care și-a însușit cât mai multe din îndemnurile învățăturilor creștinești, e numit «Om cu frica lui Dumnezeu». Și nici că se poate o numire mai potrivită, căci adevăratul înțeles al cuvintelor dumnezeiești, este frica de Dzeu, dupăcum ne spune aceasta însuși Tatăl ceresc prin glasul grăitor lui Moisi: «Adună la mine poporul, ca să auză cuvintele mele și să învețe a se teme de mine în toate zilele cari vor trăi pe pământ» și iarăș prin înțeleptul Solomon: «frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii».

Da, frica de Dzeu este călăuza cea neîndoioasă și statornică, care ne poate îndreptă în vieața de aici și ne poate duce în vieața viitoare a fericirii. Pentru aceasta, ea și este poruncită omului ca o datorie de căpetenie: «după Domnul Dzeul vostru să umblați și de dânsul să vă temeți și poruncile lui să le păziți» zice legea veche (Deuter XIII. 4) «Să se teamă de Domnul tot pământul și de dânsul să se cutremure toți ceice locuiesc în lume» zice Psalmistul. (Ps. XXXII. v. 8). «Pre toți cinstiți, frăția iubiți, de Dzeu Vă temeți» zice Apostolul (I. Petr. II. 17) «Omul care nu se teme de Dzeu, nu are nimic sfânt; și omul care n'are nimic sfânt este în stare să săvârșască

orice faptă urâtă. De aceea bine a zis cineva despre sine: eu mă tem de Dumnezeu, mă tem însă și mai mult de acela, care nu se teme de Dumnezeu» (20 Cuv. p. II). Un om cu frica lui Dzeu, privește în liniște și mulțămire la toate întâmplările din viața lui. Crede din toată inima, că totul în lume să află sub preaînțeleapta conducere a lui Dzeu, fără a cărui voe nici perii capului nu se mișcă. (Luca XXI. 8) Vieța lui plină de asemenea nădejde în Creatorul, este pacinică și liniștită. «Frica aceasta dă dulceață oamenilor cari din fire sunt morocănoși, dă bunăvoia celui rău, ea descrețește fruntea celui posomorât, aduce surâs pe buzele celui aspru, duioșie în ochii celui sălbatic, dreptate în inima celui înșelător, iubire de adevăr în inima celui mincinos, blândeță în inima celui crud. Frica de Dzeu este soarele care își răspândește razele și în colțurile cele mai ascunse și încălzește inimile cele mai reci; este beutura care răcorește și varsă putere întăritoare în trupul cel mai ostenit» zice un ales predicator al zilelor noastre. (Arh. I. Scriban 65 de cuvinte, p. 408). Intr'un cuvânt fraților, a gândi și a simți, a face și a vorbi creștinește, la omul cu frica lui Dumnezeu s'a prefăcut în fire. Precum frunzele și florile ies din mugur și razele din soare, așa și din inima unui astfel de om, dela sine ies toate faptele dragostei fără nici o silă și greutate.

Noi ne minunăm de credința lui Avram și de răbdarea lui Iov, dar ce i-a îndemnat pe ei să fie așa de statornici în ele? Istoria ne spune, că deplina încredere în poruncile lui Dumnezeu. Apostolul Pavel zice: «că Avram mai pre sus de nădejde a crezut, că el va fi tată a mai multor neamuri» (Rom. IV. 18). Deasemenea pe Iov, ce l'a făcut să sufere cu atâta tărie toate încercările venite asupra lui? Negreșit, că numai credința și frica de Dumnezeu. «Precum a plăcut Domnului așa a făcut, fie numele Dlui binecuvântat de acum și până în veac» (Iov I. 21). La astfel de sfaturi pilduitoare ne îndeamnă și Apostolul Petru, zicând: toată grija voastră aruncați-o spre Dumnezeu că acela să'ngrijește pentru voi (Petr. I. ep. V. 7)

Spre a nu ne poticni, ci a duce o vieță mulțamitoare și împăcată pe pământ, să ascultăm și noi și să ținem la cuvintele dumnezeiești, cari prin rânduiala bisericii noastre întotdeauna când se săvârșește sf. liturghie ne'ndeamnă la aceasta zicându-ne:

«Pre noi înșine și unul pre altul și toată viața noastră lui Hristos D-zeu să o dăm». Și închinându-ne viața să ne închinăm și faptele noastre. Dzeu este pretutindenea, toate le vede, toate le știe, toate le aude, știe inimile și gândurile noastre. În toate lucrările noastre să ni-l închipuim deci că stă înaintea noastră și atunci în veci nu vom greși. «Unde mă voi duce dela duhul tău, — zice sf. proroc David, — și dela fața Ta unde voi fugi? De mă voi sui în cer, Tu acolo ești, de mă voi pogori în iad, de față ești. De voi lua aripile mele de dimineața și mă voi sălășlui la marginile mării și acolo mâna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta». Celce are deapănarea acest gând în mintea sa nici odată cu adevărat nu păcătuiește. Că întâiu fuge dela noi frica lui D-zeu, apoi păcătuim. Pentru aceasta proroc. David zice pentru ceice păcătuiesc: «Nu este frica lui D-zeu înaintea ochilor lor». Iar tâlharul cel drept muștră pe tâlharul cel rău, zicând: «Nu te temi tu de D-zeu».

«Cine îndrăznește vre-odată, zice un predicator al bisericii noastre, să defăimeze legile împăratului, sau cine să facă vre-o mică nerânduială înaintea ochilor lui? Pentru-ce fieștecine stă înaintea împăratului celui pământesc cu atâta sfială, luare aminte, rânduială și cucernicie? Este arătat și pentru ce. Pentru că se teme de urgia și munca împăratului, celui ce este de față. Deci dacă gândind la munca împăratului celui pământesc, nu îndrăznești să faci nici o mică nerânduială înaintea lui, cu cât mai vârtos de te vei gândi la munca ceresului împărat și Dzeu, nu vei îndrăzni să faci păcatul și fărădelege înaintea ochilor lui. De pedeapsa împăratului celui pământesc poate vei putea scăpa, pentrucă puterea și stăpânirea lui este hotărâtă împrejur. Iar de munca împăratului ceresc nici într'un chip nu te poți a te păzi, pentrucă puterea lui este atotputernică, tăria lui nebiruită, stăpânirea lui nehotărâtă împrejur și nemărginită. Toate sunt sub stăpânirea lui, toate se supun voii Lui, toate se cutremură de fața Lui, tot ceriul se schimbă de va certă». (Șaguna, Chiriadrom. p. 251).

Luând în seamă cele de până aici, să nu lăsăm, iubiți creștini, sărbătoare sau Duminecă, în care la glasul de chemare al clopotelor, să nu alergăm la adevărata școală a vieții, la biserică, care deopotrivă cheamă și primește pe toți, pe tineri și

bătrâni, bogați sau săraci, ca să auzim cuvintele celui mai mare învățător, ale lui D-zeu, cari prin așezământul slujbelor dumnezezești se frâng celor de față în zilele amintite, precum în totdeauna când se slujește slujba sf. liturghii. Să nu mergem numai de obicei sau de formă, ca așezându-ne într'un anumit loc, să ne trimitem gândurile preste tot locul, să ne uităm și sucim în dreapta și stânga, așteptând nerăbdători sfârșitul, că astfel în loc de a-ne îmbogăți cu ceva, mai săraci și mai păcătoși ne vom re'ntoarce la ale noastre. Ci dimpotrivă găsindu-ne în casa și înaintea lui Dumnezeu, se cuvine să ascultăm cu îngrijire învățăturile și povețele ce ni se dau. Căci ca odinioară cătră poporul israilitan, pe muntele Sinaii, când le-a dat legea și alte povețe, — așa și astăzi, prin orânduielele bisericii, prin rostul preoților, Dumnezeu vorbește cătră credincioșii săi. Să ne năzuim toate cuvintele ce ni se spun, toate învățăturile ce ni se dau a le strânge, ca albina mierea de pe flori și a ni le înrădăcina în inimile și sufletele noastre, căci numai astfel ne vom arăta ascultători chemării dumnezezești, ce s'a dat omenimii de pilduire odată pentru totdeauna, și prin cari s'a arătat totodată care este duhul și vieța învățăturilor sale. Numai astfel ne vom întări în ele, ne vom învăța să ne temem de Dumnezeu care este lucrul cel mai de căpetenie. Căci omul «care are frică de Dumnezeu, are scara pe care se poate sui la bine și la deprinderea statornică de a face numai bine, iar cel fără frica de Dumnezeu, are scara pe care se pogoară în marea păcatelor și a patimilor. Patimile nu pot birui pe acela care are frica de Dumnezeu, căci dupăcum ceara se topește de fața focului, așa se împrăstie cugetele rele, în cel cu frica de Dumnezeu», zice un părinte bisericesc. (20 Cuv. p. 11).

Spre adevेरirea acestora, n'avem decât să deschidem cărțile și străbătând trecutul istoric al diferitelor popoare, slova lor cât de veche ne va arăta că ele atunci au căzut în patimi, atunci au mers spre robie, spre pierzare și s'au prăpădit, când n'au mai ținut cu stricteță la învățăturile Domnului, când n'au mai avut frică de Dumnezeu.

A înzestră sufletele noastre cu cuvintele învățăturilor creștinești, suntem îndatorați atât pentru noi, cât și pentru fiii noștri.

Ca părinți avem cu toții frumoasa chemare de a le da o creștere bună. Aceasta însă numai atunci le-o vom putea da,

dacă noi vom fi buni, cuminți și cu frica lui Dumnezeu. Că temeiul unei creșteri bune se poate pune numai pe învățăturile religioase. De aceea ne îndrumă și dumnezeescul glas zicând: «și să învețe pe fiii lor».

Sunt mulți dintre părinți, cari lăsându-se răpiți de deșertăciunile lumești își dau toată silința ca să agonisească urmașilor cât mai multă avere, tot felul de bogății prețioase, dar ca să cultive în fiii lor un suflet nobil și un simțământ cucernic, nu se îngrijesc nici decum. Și tocmai această nepricepere aduce toată lumea în nerânduială, că noi nu creștem pe copiii noștri dupăcum ni se cuvine, ci ne îngrijim mai mult pentru o stare bună materială, și nu pentru sufletul lor.

Trebue băgare de seamă și priveghiare neîncetată, zice un îndrumător al zilelor noastre, pentruca în sufletul copiilor din bună vreme să se înalțe pomul frumos al faptelor bune. O creștere luminată, o creștere în bunele obiceiuri și creștinească, este rădăcina tuturor bunurilor. Ea ne face adevărați fiii ai bisericii, ea dă părinților fii sprijinitori, iar țării pe cei mai inimoși și mai tari apărători». (Arh. I. Scr. 65 Cuv. p. 299).

Realitatea vieții, de atâteaori ne arată și ne spune, că nu bogățiile și bunătățile trecătoare fac pe om fericit, ci deprinderea, creșterea din pruncie și din tinerețe în evlavie și în frica lui Dumnezeu. Aceste virtuți creștinești au părinții de ale câștigă pe seama fiilor lor și atunci pot muri în mângăerea că și-au împlinit datorința de părinți și și-au pus temeiul stabil la fericirea viitoare a fiilor lor.

Cunoscând adevărul cuvintelor dumnezeiești, date omului spre îndreptare și povață fără greș în viață, lăsând greutățile și cerințele familiare-sociale pe un ceas două, întotdeauna să alergăm, ca să auzim dumnezeieștile cuvinte, căci numai astfel vom ști cum să ne conducem, cum să ne aflăm în toate greutățile și încercările vieții, vom ști cum să ne creștem copiii noștri.

«Dumnezeule, care ai luminat pe strămoșii noștrii și i-ai înțelepțit cu frica Ta spre a merge pe calea binelui, fă a se sălășlui și în noi frica, cinstea cătră Tine, căci având înțelepciune vom avea și dragoste de a face și de a îndeplini tot lucrul bun, pentru fericirea noastră pământească și cerească». Amin.

Ioan Popa.

paroh.

† Două mentalități.

«*Cultura creștină*» dela Blaj a publicat în Nr. 5 a. c. un articol sub titlul: «Din problemele viitoare ale bisericii noastre române unite», despre cari nici decum nu se poate spune că ar fi lipsit de tendințe agresive față de biserica ortodoxă română și care, prin urmare, în timpuri ca cele de acum trebuie să nu fie publicat.

Cu acest bun și românesc simț al omului care înțelege ce e potrivit și ce nu e potrivit să se spună mai ales astăzi — «Un preot unit» dă răspuns în «*Gazeta Transilvaniei*», sub titlul: «Aberații științifice», rău plasatului articol al »Culturii Creștine».

De ce e vorba?

Autorul articolului din «*Cultura Creștină*» pornind dela constatarea că: «Datele statistice referitoare la confesiuni arată, că biserica greco-catolică din Ungaria a pierdut în anul trecut (1914) câteva sute de suflete. Din alte tabele aflăm apoi, că biserica română unită din această țară ar avea cu vre-o 600 mii de suflete mai puțin ca biserica română neunită» — ajunge la concluzia pe care o formulează așa: «Ne gândim aici la lărgirea sferei de activitate pastorală și *în afară de cadrele de azi* ale provinciei noastre mitropolitane. Dacă voim să ne păstrăm *baremi (!)* sufletele de până acum și să ne menținem la o înălțime onorabilă, e neapărat de lipsă ca pentru viitorul apropiat să *ne împretinim cu un spirit mai intensiv de propagandă (!)* și cu ideea unei *anumite expansiuni (!) a bisericii noastre în afară de granițele-i actuale*» (subliniat de noi, ca și sublineările următoare. N. R),

Să nu crezi, iubite cetitoriule, că ceice astfel fixează: «problemele viitoare ale bisericii» mai mult unite decât române, se cugetă la o «anumită expansiune» către miile de bieți români trecuți din grația sfântului scaun papal între granițele episcopiei de Hajdudorog. O spun doar apriat că «la pierderea îndurată prin dismembrarea atâtor parohii pe seama vlădiciei de Hajdudorog» nu se gândesc. Nici «planurile îndrăznețe ce le făuresc de pe acum concetățenii noștri pentru cazul învingerii» nu le inspiră temeri, căci numai «zilele trecute s'au obținut și

s'au dat asigurări depline *la (!)* Vatican în ce privește libera dezvoltare a bisericii române greco-cat. din viitor, între orice împrejurări». Se gândesc însă la o «*muncă mai febrilă, cu un caracter de expansiune (!)*... Înțeleg adecă o pastorare intensivă a zecilor de mii de credincioși greco-cat., resfirați mai ales prin orașele comerciale ale *României și în alte părți*, precum și o lărgire, respective o extindere a jurisdicției bisericii unite și asupra lor... Insași înființarea parohiei unite a Brașovului și ridicarea-i la rangul de sediu protopopes (aceasta s'a spus apriat că se face ca o recompensare pentru pierderile suferite cu Hajdudoroghul! N. R.) se poate considera ca un succes frumos al unor străduințe depuse și până acum în laturea indicată. Iar ridicarea bisericii unite din București a fost semnalată cu deosebită bucurie în presa noastră bisericească și considerată ca un eveniment... Dacă Ungurii catolci au înființat de mult societatea «Sf. Ladislau», a cărei țintă e să se îngrijască de credincioșii lor trecuți în România și ciangăii din Moldova, să le trimită preoți, bani, broșuri, ziare, să le înființeze societăți, *de ce n'am face și noi asemenea cu credincioșii români?*... Aceștia n'au nici o îngrijire în cele sufletești, căci de vieța bisericească a fraților de dincolo se simt cam străini, întrucât — cum înșiși spun (sic!) — uneori nu sunt prea mulțumiți cu ea... Socotim că se apropie, respective că a sosit timpul pentru o extindere a activității noastre bisericești și în direcția aceasta. Ea va aduce cu sine înainte de toate o conservare și multiplicare a energiilor noastre. *De sigur și altceva!*» Oare ce? Intrebăm noi.

La acestea autorul articolului din «*Gazeta Transilvaniei*» (Nr. 72) care iscălește «Un preot unit», răspunde că rar i-s'a întâmplat să vadă «lucruri așa de întoarse și contrare interesele adevărate ale neamului nostru... În această țară sunt o mulțime de confesiuni. Inmulțirea nici uneia nu e însă spin în ochii scriitorului aceluși articol — numai biserica soră. Eu unul, deși sunt preot gr.-cat. — mărturisesc, că nu m'aș supăra dacă ar fi mai număroasă biserica neunită, nu cu 600,000 ci cel puțin cu 6 milioane decât cea unită și de-ar exista în regat cel puțin 20 milioane Români neuniți!.. Prin urmare autorul prezintă ca o problemă principală pentru biserica unită *propaganda expansivă* în sinul bisericii neunite, ca așa să se desdauneze pentru desiluziile amare ce le-a încercat prin înființarea episcopiei de

Hajdudorogh. Nu cred să existe acel principiu etic nici la păgâni, în urma căruia pentru dauna ce ți-a făcut-o cineva să fi în drept a te desdaună din averea *confratelui tău*, a sângelui din sângele tău. Ei bine, bieții noștri credincioși gr. cat. săraci merg în România. Acolo sunt hrăniți, adăpostiți, nimeni nu le atacă nici credința, cu atât mai puțin limba și naționalitatea. Când se întorc readuc simțămintele naționale în vigoare și cele religioase, cum le-au dus. În ei nu am pierdut nimic».

Cu privire la asigurările ce tocmai în aceste zile s'ar fi dat la Vatican, articolul din «Gazeta Trans.» zice: «Cetind aceste șire, ori te podidesc lacrimile, ori îți vine să zâmbești. Numai ieri-alaltăieri am văzut cât plătesc astfel de asigurări și azi tot mai sunt oameni cari voesc să ne îmbete cu ele. Dacă astfel de elucubrații ar fi apărut în presa compatrioților, amintită de autor mai sus, am fi în curat. Scopul lor ar fi acela, ca să ne întoarcă privirea în altă parte, să ne pună în o luptă cu cealaltă parte a neamului român, ca așa ei să-și poată extinde stăpânirea peste noi. Dar ce să poți zice de un preot unit care te îndeamnă în o astfel de direcție?

«Autorul, spre a-și dovedi dreptatea cauzei, se provoacă la compatrioții noștri, cari au în țară societatea «Sf. Ladislau». Aci se pune întrebarea: *oare în acelaș raport suntem și noi cu frații din regat?* Compatrioții sub masca religioasă urmăresc scopuri politice, ei voesc conservarea caracterului național etnic al populației maghiare rătăcite în România, pe care lucru noi n'avem de-al face, căci — precum am zis — nimeni acolo nu slăbește alipirea la naționalitatea română, ci o întărește; nimeni nu le atacă religia. Noi prin urmare n'avem să urmărim scopuri politice acolo».

La propunerea autorului articolului din «Cultura Creștină», ca să se înființeze un fond pentru ridicarea de biserici și înființarea de parohii unite în țară, preotul din «Gazeta Trans.» răspunde că de-ar fi numai parale cât de multe, căci sunt destule trebuințe interne în biserica unită cari cer satisfacere. Spre pildă: «O mulțime de comune sunt, cari de zeci de ani nu au nici o școală. O mulțime de școli ni-s'au închis... Să cere în o mulțime de comune deschiderea de noi școli și noi stațiuni docentale. Gimnaziile ce le avem nu ne ajung... Dar apoi câte comune sunt chiar fără preoți, unde nimeni nu duce altă

vorbă românească decât preotul care la 2—3 săptămâni face o liturgie în fugă.. Sunt comune unde tinerimea are de tot puține cunoștințe de limba maternă... Oare nu avem păcate de moarte că nu înființăm o societate pentru a face posibilă cunoștința limbei materne rituale... Multe aș mai putea zice în această privință, dar termin cu acea observare, că o societate a căreia existență e amenințată în *internul ei*, până nu s'a întărit acolo deplin, comite o sinucidere, alergând după propagandă *în afară*. Timpurile sunt grele pentru toți. Inimicii ni-se înmulțesc. Garanța existenței noastre ca popor — și ca uniți — e numai în *unitatea tuturor elementelor românești*, în lupta pentru conservarea firei noastre etnice naționale. Confesionalismul e crimă de *leză-românism*.

Am reprodus anume pe larg cuprinsul acestor două articole, pentru că în ele se oglindesc foarte bine două moduri de a vedeă, două mentalități diferite cari se găsesc în clerul bisericii Românilor uniți cu Roma. *Una*, ultramontană și ai cărei reprezentanți se cred chemați să propage papismul în sânul poporului românesc. Aceștia, ne mai ținând seamă de condițiile «unirii», primesc pe de-a'ntregul programul papismului de azi și fac funcțiunea teologului iesuit de odinioară. Pe lângă toate loviturile primite dela scaunul papal, ei nu vreau să înțeleagă primejdia supunerii necondiționate sub o jurisdicție absolutistă și străină de interesele românești, pe cari ușor le calcă în picioare (cum a fost cazul episcopiei dela Hajdudorogh) când îi vine bine să mulțumească în acest chip pe alții, pe cari îi prețuește mai mult.

Cealaltă, formată într'un oarecare contract cu vechile noastre tradiții de cultură și mai ales cu necesitățile actuale ale vieții noastre românești, e reprezentată prin majoritatea preoțimii rurale. La «expasiuni *în afară*» nu se cugetă, fiindcă ei înșiși se consideră pe sine stând *inlăuntru* «unității suflețești a tuturor elementelor românești». Papa pentru dânșii e un factor care stă departe de nevoile arzătoare ale vieții reale de prin satele noastre, dar cu atât mai aproape se simt de noi, ceialalți frați mai numeroși ai lor.

Cetiți cu atențiune cele două articole, cugetați până în ultimele consecvențe ideia fundamentală a unuia și a celuilalt, analizați temerile și dorințele lor — și veți înțelege și mai bine,

decum am putut-o arăta aici, deosebirea dintre cele două mentalități.

Redacția «Culturii Creștine» a răspuns (vezi «Gaz. Trans». Nr. 80) preotului unit între altele că: «În toate mișcările mari politice, naționale, culturale românești găsim în frunte pe uniții noștri, ori cel puțin și pre uniții noștri». Nu negăm că și pe «uniții noștri» îi găsim în fruntea mișcărilor românești, — dar pe cari? Pe cei aparținători categoriei a doua, nu pe reprezentanții ultramontanismului, cari au rămas totdeauna în rolul lor.

Redacția «Culturii Creștine», după ce se laudă cu unele lucruri din biserica unită, se provoacă la «frații dela Sibiiu», cari ne-am «încercat să străplântăm» acele lucruri și în ogorul nostru. Lauda d-lor îi privește; noi ne rugăm însă să binevoiască a nu ne amestecă într'ânsa, căci noi, în modestia noastră, ne știm alege foarte bine modëlele. *Ortodoxul.*

Pilde și asemănări.

† **Restabilit.** Cu ocaziunea expediției lui Napoleon I în Italia, orașele Milano și Bergamo au trebuit să se predeă. În galeria din Bergamo se găsea un minunat tablou de Raffael, o madonă cu pruncul Iisus. Era lucru cunoscut, că Napoleon trimitea la Paris în Louvru toate lucrurile de artă pe cari puneă mâna. Un pictor, al cărui nume nu ni-s'a păstrat, a iscodit o isteasă apucătură prin care a salvat tabloul lui Raffael din Bergamo de înstrăinarea ce-l amenința; anume: a uns tabloul cu un ulei de culoare întunecată, așa că nu se putea distinge ce reprezintă și ce valoare artistică avea. Napoleon a lăsat astfel tabloul unde l'a găsit, iar pe celelalte le-a trimis la Paris.

După căderea lui Napoleon, tablourile înstrăinate au fost aduse iarăși la Bergamo și așezate la locul lor. Numai minunatul tablou de Raffael nu putea fi găsit. Nimănu-i nu-i trecea prin gând ce s'a întâmplat cu el. Dar după trecere de 50 de ani, uleiul a început a se crepă și după-ce a fost șters cu precauțiune de pe tablou, privitorii au putut admiră din nou cap-d'opera lui Raffael.

Dar tu, chipul lui Dumnezeu în om, cât ești de acoperit de uleiul înclinărilor rele și al păcatelor de tot felul! Unde

sunt mâinile cari să te curățe? Numai mâinile Domnului nostru pot să facă din chipul murdărit o operă de artă, mai strălucită decât ale tuturor artiștilor din lume.

Dar spre aceasta trebuie să conlucre și omul, deschizându-și inima înaintea artistului aducător de mântuire.

*

† **La văpsitor.** Un om s'a dus la un văpsitor cu o bucată de pânză albă, ca să i-o vapsească în negru. Atât de mult i-a plăcut cum lucră văpsitorul, încât nu peste mult timp acelaș om a venit cu o bucată de pânză neagră, ca să i-o vapsească în alb. Văpsitorul însă i-a răspuns: «O bucată de pânză e întocmai ca numele bun al unui om: poate fi văpsit în negru, dar nu poate fi făcut iarăș alb».

Calomniatorul este un văpsitor, care vapsește în negru caracterul oamenilor. La acest lucru se pricepe bine, dar ceeace a înegrit odată nu mai este în stare să facă iarăș alb.

*

† **O observație nebăgată în seamă.** Erasm de Rotterdam, celebrul umanist, povestește următoarea întâmplare:

Un olandez intrase într'o ospătărie ca să iee masa, căci eră foarte flămând. Cum se așezase prea aproape de cuptor și era foarte ocupat cu mâncarea, nici n'a observat că haina de pe el luase foc. Un oaspe dela masa vecină vrând să-l facă atent, îi zise: «am să-ți spun ceva». Dar olandezul, care nu voia să-și întrerupă plăcerea consumației, îi răspunse: «Judecându-te după expresia feții, nu ai să-mi spui un lucru îmbucurător, te rog deci să-l amâni până după masă». Vecinul, firește, a tăcut, iar haina olandezului ardea mai departe. — Dupăce a isprăvit și cea din urmă mâncare, olandezul îi zise vecinului său: «acum, prietene, te rog să-mi spui ceeace voiai mai înainte». Ne putem închipui ce față va fi făcut olandezul, când a aflat că o bună parte din haina lui eră prefăcută în cenușă. Invinuirile ce i le aducea vecinului său erau zadarnice, căci acesta îl făcuse atent din bună vreme, dar nu l-a băgat în seamă.

Așa sunt destui oameni cari șed la masa vieții și nici nu se mișcă, când le aduci aminte de mântuirea sufletului și de focul ce-i așteaptă. Când focul li s'a urcat până în conștiință și îi arde amar, abiă atunci încep să ocăre pe alții ori chiar pe

Dumnezeu, că nu le-a atras atenția mai curând. — O de câteori au fost făcuți atenți, dar n'au luat aminte, fiindcă inima lor eră legată de lume și de plăcerile ei.

*

Trebuiește un conducător! Profesorul englez Drummond, un naturalist cu convingeri religioase, a fost rugat să se intereseze de un birjar care se dăduse cu totul patimei beției. O bună ocazie i se oferî profesorului, când bețivul birjar îl ducea la gară.

„Frumoși cai ai d-ta“ — îi zise profesorul — „dar ce ai face dacă s'ar speria și nu i-ai mai putea stăpâni cu puterea d-tale?“

„Aș desface opritoarea“ — zise birjarul.

„Dar să zicem că opritoarea s'ar rupe, ce ai face atunci?“

„Ah, atunci n'aș mai putea face nimic.“

„Dar dacă lângă d-ta ar ședeà un altul, mai tare decât d-ta, ce ai face atunci?“

„Repede i-aș da lui frânele“ — răspunse birjarul.

Drummond întoarse atunci vorba și-i spuse birjarului drept în față, că e un nenorocit, căci și-a pierdut puterea asupra patimilor sale de nu le mai poate stăpâni. „Dar să-mi crezi, continuă profesorul, este unul mai puternic decât d-ta și care vine lângă d-ta ca să-ți conducă frânele vieții. I-le vei da lui?“ Birjarul înțelese vorba și-i zise profesorului: „Astăzi încă pun frânele vieții mele în mâinile Mântuitorului“.

*

Mântuit prin cartea de rugăciuni. Un subofițer silezian, care a luptat în armata germană în contra Rușilor, a fost lovit de un șrapnel tocmai în mijlocul spatelor, a rămas însă totuș nevulnerat. Plumbul a trecut prin vasul de tinichea și prin raniță, dar s'a oprit în cartea de rugăciuni pe care subofițerul o primise la plecare dela evlavioasa lui mamă și pe care a purtat-o pretutindenea cu sine. Revista germană «*Illustrirte Leipziger Zeitung*» a dat o bună reproducere fotografică a acelei cărți de rugăciuni. Cu o sticlă măritoare se poate vedeà că este o carte jidovească de rugăciuni, având pe o față rugăciunile în jidovește, iar pe cealaltă față în traducere nemțească. Sus pe o pagină se poate ceti titlul: «Morgengebet» (rugăciune de

dimineată), iar în locul în care s'a oprit plumbul se găsesc cuvintele: «Dennoch sind wir dein Volk, Genossen deines Bundes, Söhne deines... dem du die schönste Verheissung auf dem Berge Moriah gabst (Totuș suntem noi poporul tău, părtași ai legământului tău, fii ai... tău, căruia i-ai dat pe muntele Moria cea mai frumoasă făgăduință»).

E foarte semnificativă această întâmplare. Dar poate că nu fiecare rugăciune pe care o mamă evlavioasă o dă tipărită fiului ei ori cu gura ei o prezintă zilnic înaintea Tronului dumnezeesc, mântuește într'adevăr vieța pământească a aceluia fiu; dar acea rugăciune poate face, mai mult decât alte mijloace, ca sufletul fiului să fie păstrat cu credință pentru făgăduința cea mai mare, pentru vieța de veci. Acesta e cel mai mare efect al rugăciunii unei mame pentru iubitul ei fiu.

*

✠ **Pâne, nu piatră!** Într'un oraș din Germania se pornise o mișcare pentru ridicarea unui monument în amintirea celor căzuți în războiu. Ca un răspuns la această mișcare, ziarul «*München-Augsburger Abendzeitung*» a primit din cercurile ofițerilor spre publicare următorul apel:

„Vă mulțămim pentru onoarea ce voiți să o arătați eroilor. Dar numai într'un chip puteți să o manifestați: prin o largă și continuă ajutorare a celor rămași pe urma eroilor căzuți în războiu, a orfanilor și văduvelor. Pentru scopul acesta destinați banii pe cari voiți să-i cheltuiți cu monumentul. Puneți acei bani ca temelie unei fundații pe care o înființați cu posibilă grăbire și o sporiți cu posibilă dărnicie. Căci numărul celor rămași nevoieși va fi mare, dar tot pe atât de mare va fi și rușinea voastră, dacă îi veți lăsa să moară de foame. Dați pâne în loc de piatră, iar dacă totuș mai vreți să faceți ceva, atunci scrieți numele fraților voștri căzuți în luptă pe table simple, pe cari le așezați în bisericile voastre“.

*

✠ **La Gravelotte.** Un soldat, care a luat parte la strașnica luptă dela Gravelotte, povestește următorul episod:

Regimentul nostru a fost ținut în rezervă timp mai îndelungat în șanțuri bine apărate, de unde însă vedeam pe o lungă întindere lupta ce se desfășurà în fața noastră. Cu groază în

suflet priveam perderile mari ce le pricinuiă focul francez în şirurile trupelor germane ce înaintau spre St. Privat. Atunci în goana nebună a unui cal acoperit de spume, sosî un sol, care ne aducea şi nouă porunca să înaintăm în spre locul de unde duşmanul ne împărţea moartea. Această poruncă pentru mulţi dintre noi însemnă ceasul cel din urmă.

În acele clipe de o gravă seriozitate, căpitanul nostru păşi în faţa companiei, ne privi drept în ochi şi apoi ne zise: „Celce are să-şi limpezească vre-un lucru înaintea lui Dumnezeu, acela să o facă imediat, căci peste ciuci minute are să fie prea târziu. Descoperiţi! La rugăciune!“

Aceste cuvinte ale căpitanului ni-au pătruns până în adâncul inimei noastre. Nu cred să ne mai fi rugat vre-odată cu atâta pătrundere şi sinceritate, ca atunci. Eu îi voiu fi căpitanului pururea recunoscător pentru sfinţenia acelor clipe de concentrare în rugăciune.

În clipele din urmă ale vieţii ne putem găsi însă şi noi, cari nu stăm în ploaia de gloanţe. De aceea, dacă avem vre-un lucru nelimepzit cu Dumnezeu, să ascultăm şi noi de sfatul căpitanului dela St. Privat.

MIŞCAREA LITERARĂ.

+ **Mărturisirea ortodoxă a bisericii catolice şi apostolice de Răsărit**, edată după traducerea arhimandritului Filaret Scriban, de către *Dr. Pavel Roşca*. Sibiu 1914. Preţul cor. 2.50.

Scrierea aceasta, care este principala carte simbolică şi cu autoritate normativă în întreaga biserică ortodoxă, în mitropolia noastră a fost răspândită într'o traducere publicată de Dr. Barbu Constantinescu în a. 1877 în Sibiu. Exemplarele acestei ediţiuni, întrebuiţate în unele şcoli ca manual pentru învăţământul religios, în timpul din urmă s'au epuizat şi astfel s'au ivit necezitatea unei noi ediţiuni. Aceasta nu doar din cauza că Mărturisirea ortodoxă ar fi foarte potrivită ca manual din religione, căci *nu este*, — ci fiindcă fiecare biserică ortodoxă trebuie să aibă această însemnată scriere într'o ediţie a sa. Dar celce cunoşteă traducerea făcută de Dr. Barbu Constantinescu, acela înţelege că nu eră de recomandat o nouă ediţie a acelei

traduceri, căci se înstrăinase prea mult de limba cărților noastre bisericești. Cerinței din urmă îi satisface mai bine traducerea datorită arhim. Filaret Scriban, care a și fost luată de bază la ediția publicată acum sub îngrijirea dlui Dr. Pavel Roșca. Dar traducerea arhim. F. Scriban eră prea veche pentru timpul nostru, de aceea multe achaisme și întorsături vechi de fraze au trebuit înlocuite. Pe lângă aceasta, textul noiei edițiuni a fost colajonat cu originalul grecesc și cu o traducere latină și alta germană, și astfel s'a publicat *o bună ediție românească* a Mărturisirii ortodoxe. Pe lângă prefața cu lămuririle editorului, se publică și prefață, cum și o scurtă biografie a lui Petru Movilă, celebrul mitropolit al Chievlui, român de origină, și autorul Mărturisirii ortodoxe — tot după ediția arhim. Filaret Scriban.

*
Vasile Lascar, 1852—1907, de *M. Theodorian-Carada*. București 1913. Prețul 2 Lei.

*
Evenimente actuale din biserica catolică, de *arhim. Iuliu Scriban*, directorul Seminarului Central din București. Sibiu 1915.

*
† **Chestiuni vitale**, traducere, după Franck Thomas, de *Dimitrie I. Cornilescu*. Sibiu 1914. Prețul 1 cor. 50 bani.

Aceste două scrieri au fost extrase în volum din «Revista Teologică», prin urmare cetitorii acestei reviste le cunosc și, nu ne îndoim, se bucură că le pot avea într'un mănunchiu.

Scrierea păr. arhim. I. Scriban ne introduce într'o serie de mișcări și probleme actuale din vieța bis. rom.-cat. și prin felul cum le tratează, ne deschide orizonturi largi de vedere asupra acțiunii spiritului creștin în lume. Autorul stă pe punctul de vedere ortodox, tocmai din această cauză tratează chestiunile cu toată obiectivitatea.

Traducerea dlui D. I. Cornilescu, ținută într'o limbă românească limpede și frumoasă, ne dă atrăgătoarele conferințe religioase ale vestitului predicator Franck Thomas. O distinsă însușire a acestor conferințe constă într'aceea că prezintă adevărurile religioase într'o formă potrivită cu trebuințele sufletești și cu modul de cugetare a omului de astăzi.

CRONICĂ.

† **Pentru cetitori.** Rugăm pe onorații cetitori cari au achitat abonamentul întreg pe acest an să binevoiască a fi cu puțină răbdare, căci *premiile promise* se vor expeda în zilele proxime. («*Procanonul lui Petru Maior*» și «*Indrăzniți, eu am biruit lumea,*» predici pentru timpul răboiului).

La rugarea mai multor cetitori prelungim **până la 10 Maiu st. v.** termenul până la care cei cari vor achita întreg abonamentul pe acest an, vor putea reflecta la premiile promise. Deci ceice doresc să le aibă, să grăbească cu trimiterea abonamentului.

În corpul acestui număr al revistei e alăturat și Sumarul pe anul trecut.

† **O mișcătoare mărturisire de credință** a făcut în publicitate scriitorul francez *Lavredan*, care până acum ș'a bătut joc de cele sfinte. E următoarea:

«Eu mi-am bătut joc de credință, ținându-mă om înțelept. Dar această bătaie de joc nu m'a înveselit de loc, când am văzut Franța plângând și sângerând. Am stat la marginea drumului când au plecat ostașii și văzându-i cu câtă bucurie merg în fața morții, i-am întrebat: «Ce vă face atât de veseli?» Ei au început să se roage, zicând: «Cred într'unul Dumnezeu.»

Am înșirat jertfele ce le-a adus poporul nostru și am văzut cum rugându-se le-au luat bieții oameni asupra lor: atunci am înțeles că e cel mai mângâietor lucru să ai o patrie vecinică, care strălucește în iubire, pe când cea pământeană s'a înfierbântat de mânie.

Cât de arzătoare și grozave sunt ranele unui popor, în cari nu curge, ca un balsam vindecător, nici un picur

din sângele acelu minunat, acelu minunat... — ah, nu sunt în stare să-î pronunț numele! — căci El a fost așa de bun, iar eu atâta de rău. Ce s'ar alege de Franța, când fiii ei n'ar mai avea credință și femeile ei nu s'ar rugă?! Artileria încrederii în Dumnezeu va birui în acest răboiu.

Trecutul Franței a fost mare, câtă vreme a avut credință. Prezentul Franței e o mizerie. Oare va fi mai bun viitorul? Acesta e în mâna lui Dumnezeu. Un întreg popor de morți acopere câmpul. Cât de greu e să rămâi și în mijlocul acestui cimiter național un ateu! Eu nu pot, nu pot! Eu m'am înșelat și v'am înșelat și pe voi toți, cari mi-ați cetit cărțile și mi-ați cântat cântecele. A fost o nebunie, o amețeală. un vis pustiu. Eu văd moartea și strig după vieață. Mânile înarmate aduc moarte. Mânile rugătoare aduc vieață!

O Franța, Franța, întoarce-te la credința din zilele tale cele frumoase! A fi părăsit de Dumnezeu înseamnă a fi pierdut. Nu știu de voiu mai trăi și mâne, dar mă simt dator să spun prietenilor mei: *Lavredan* nu îndrăznește să moară ca ateu. Nu frica de iad m'a întors la credință, ci gândul acesta: Este un Dumnezeu și tu stai departe de el. Saltă și te veselește suflete al meu, că a sosit clipa în care, căzând în genunchi, pot spune: «Cred, cred în Dumnezeu, cred, cred!» Acest cuvânt e cântarea de dimineață a omenirii. Celce nu-l cunoaște, pentru acela e tot noapte».

† „**Sfântul Apostol Petru la Sf. Sinod din București**“. Sub acest titlu, foarte sugestiv, d-l *M. Theodorian*, avocat din București trecut dela ortodo-

xie la biserica papală, publică în «*Cultura Creștină*» Nr. 2 a. c. dela Blaj un articol, în care spune că unul dintre membrii sfântului Sinod din București ar fi cerut să nu se mai publice în noile edițiuni ale cărților bisericeștitributele de onoare ale apostolului Petru, cum e d. ex. acela de «verhovnic», dar că acestei cereri i-s'a opus I. P. S. Sa mitropolitul primat.

N'avem la dispoziție actele Sf. Sinod, ca să știm cum a decurs discuția asupra acestei chestiuni. Știm însă, că se face un nemai pomenit *abuz* cu cărțile noastre bisericești, când prin interpretări osândite de orice regele ermeneutice sănătoase, din câte un cuvânt al acelor cărți se făurește argumentul, că în ele s'ar fi găsind dogme specific papiste, cum este cea despre primatul de jurisdicție al Sf. apostol Petru. Cu altă ocazie am dovedit în această revistă până la evidență,¹ că aceleașitribute de onoare cari se dau în cărțile noastre bisericești apostolului Petru, se dau și altora dintre sf. apostoli, precum și unor sfinți ai bisericei, de unde — după logica d-lui M. Theodorian și a celor de o părere cu d-sa — ar urmă, că și acelor apostoli și sfinți le-ar atribui cărțile noastre bisericești primat jurisdicționale în biserică.

Ce înțeles autributele de onoare ce se dau în cărțile noastre rituale ap. Petru, o spune foarte corect și lămurit *Petru Maior*, care a studiat teologia la Roma și dela care mulți din ceice stau sub jurisdicția Romei, pot să învețe teologie. În prețioasa sa scriere numită „*Procanon*“, Petru Maior vorbește² — spre folosul mai cu seamă a Românilor» astfel:

¹ Vezi «*Revista Teologică anul III (1909) pagina 325, 366—369.*

² Ed. București, 1894, pag. 35—36. O ediție revăzută va apare în curând.

«Drept aceia când vei ceti în cărțile sfinților Părinți laude minunate spre sfântul Petru, creade-le toate. Căci nu e limbă care să poată numără laudele de care el întru apostolia sa s'au făcut vreadnic. Iar când vei auzi dând titluri Sf. Petru și laude care se văd a însemna lui Petru o fi dată mai mare putearea decât celorlalți apostoli, sau Petru a fi dascăl celorlalți apostoli, *zi că acestea sunt laude, iar nu dogmă.* Căci bine știă sfinți Părinți că nicăiri a fi dată acea treaptă de puteare lui Petru, *nu se află.* Cumu-i când chiamă Sf. Ioan Gură de aur pe Petru gura apostolilor. Au vei creade că ceialalți apostoli n'au avut gură? Că ceialalți apostoli nu puteau vorbi nemica fără Petru? Apoi aceleași titluri care dau sfântului Petru, le dau și celorlalți. Numesc sfinți pe Petru *corifeu* (verhovnic) apostolilor, dar acelaș titlu i-l aflu dat și lui Ioan». Petru Maior dovedește cu câteva citate acest lucru, apoi incheie așa: «Vezi dar că sfinții părinți acum se văd a lăudă pe unul mai tare, acum pe altul, *dară nici odinioară n'au fost mintea lor să-i osibească întru puteare*, ci pe toți cu dogma îi ținea: «Impodobiți cu aceiași împărtașire și a cinstei și a puterii» Sf Ciprian în cartea despre împreunarea bisearicii (De unitate ecclesiae).

† **Odoarele mănăstirilor din Bucovina — la Viena.** Cetim în «*Românul*»: Din Cernăuți aflăm că odată cu transportarea moaștelor sf. Ioan cel Nou din Suceava, au mai fost duse la Viena, pentru a fi puse în siguranță de teama invaziei Rușilor, și odoarele prețioase din mănăstirile românești Putna, Dragomirna și Sucevița.

Se aflau aici prețioase evanghelistare (câteva manuscrise pe pergament și cu zugrăveli de o rară frumuseță, datorite încă de Ștefan cel Mare mă-

năstirei Putna. N. B.) și scule bisericesti antice, pioase donațiuni ale cucernicilor Voevozi de pe vremuri, iar în micul muzeu înființat la Putna de arhimandritul Teofil Pătraș se găseau multe obiecte de necontestată valoare istorică, și toate aceste bogății artistice și arheologice au fost transportate la Viena, de unde cine știe când vor mai fi aduse înapoi.

Mitropolitul Vladimir de Repta și-a dat consimțământul la această înstrăinare a trecutului istoric al Bucovinei.

*
+ **Ura în războiu.** Pedagogul Fried. Wilhelm Förster, profesor în München, a publicat (în scrierea: «*Deutsche Weihnacht. Eine Liebesgabe deutscher Hochschüler*») un articol foarte interesant despre: «*Hristos și războiul*», din care dăm în traducere următoarele părți, în cari e vorba despre ura în războiu:

«Chiar acum la Crăciun ni-se impune cu putere întrebarea: cum poți să-ți mântuești sufletul în războiu, cum poți să rămâi în comunitate cu Hristos în războiu? Răspunsul la această întrebare poate fi numai acesta unul: *eliberează-te de toate afectele de ură, fă ceeace ești dator să faci din iubire față de patria ta, iar nu din ură față de dușmanul tău; nu este adevărat că ura ar fi necesară pentruca prin ea să ridici puterea de ofensivă până la cea mai înaltă potență. Precum un popor cu o cultură mai înaltă se dovedește superior și în ce privește capacitatea sa militară și puterea de-a suportă cele mai grele strapații, față de alt popor inferior în cultură și care se razimă numai pe puterea brutală — întocmai așa și puterile superioare sufletești sunt în stare să înalțe capacitatea militară a unei armate mai mult decât afectele inferioare. E cunoscut apoi că trezirea instinctelor inferioare paralizi-*

zează energiile morale superioare ale sufletului și pune în mișcare elementele nedisciplinate și egoiste din om. Ura desorganizează, iubirea face să crească disciplina. Pătrunde-te cu o adâncă compătimire față de toți cari sufăr pe urma acestui războiu, cari au rămas cu inima zdrobită de durere, cu corpul mutilat, cu casa nimicită; pătrunde-te cu însuflețire față de tot ceeace poporul tău va zidi din nou pe ruinele acestui războiu — și apoi te luptă ca unul care ești hotărât la moarte, ca să-ți faci partea ta de datorie, ca să se sfârșească grozăviile de astăzi și să urmeze pacea, care va face imposibilă repetiția celor ce se petrec acum.

O asemenea purificare de afectele mâniei adeseori e mai ușoară pe câmpul de luptă decât acasă. Cei rămași acasă au înaintea ochilor așazi-când numai un «dușman abstract», cei de pe câmpul de luptă însă văd oameni vii, cari sufăr și mor ca și dânsii, uneori descopăr la dușmani însușiri vitejești, ba chiar cavaleștești. Astfel realitatea de pe câmpul de luptă adeseori schimbă prejudițiile și părerile cu cari luptătorii au pornit în războiu.

Dar pentru liniștea sufletului într'un timp atât de agitat în genere e de foarte mare însemnătate ca să ne purificăm și de ura generală în contra unor națiuni întregi. Plutirea în asemenea antipatii cu caracter general nu se potrivește cu acea mare disciplină a sufletului, prin care numai ne vom susține superioritatea noastră... Anglia nu ni-a arătat numai pe Lord Grey, nu numai lingușitori și oameni de nimic, cari poartă acest războiu pe conștiința lor, ci Anglia ni-a dăruit și «Armata Mântuirii», ni-a dat neprețuite puncte de vedere superioare pentru tratarea problemei muncitorilor, pentru opera socială, ni-a adus la con-

vingeri mai bune pe revoluționarii noștri, ni-a împlânzit obiceiurile noastre politice din partid — toate acestea nu le vom uita nici când și aducându-ne aminte de ele iarăși ne vom întinde mâna spre dânsa. Ba ceva mai mult: noi luptăm pentru acea Anglie *mai bună*, când astăzi facem totul ca să disciplinăm și să umilim pe Anglia cea josnică, care are acum puterea... Hristos Mântuitorul e cu noi — și ca Mântuitor de ură»¹...

Sinoadele eparhiale. În anul acesta dintre sinoadele noastre eparhiale s'au ținut numai cel din arhidieceză și cel din dieceza Aradului; sinodul eparhiei Caransebeșului, din cauza împrejurărilor de acolo, nu s'a ținut.

Cele două sinoade, ce s'au ținut, au discutat și luat hotărâri cu privire la trebuințele interne ale respectivelor eparhii, fără să arate însă deosebit interes pentru multele probleme de viață bisericească. Sinodul dela Sibiiu, bunăoară, a trecut foarte repede peste raportul Consistorului ca senat bisericesc, s'a oprit însă ceva mai mult asupra chestiei școlilor noastre, luând măsuri chemate să aducă îndreptări salutare în viitor. Pe lângă luarea la cunoștință a rapoartelor Consistorului cu privire la zidirea Seminarului, a unui edificiu pe seama gimnaziului din Brad etc., merită să fie amintită îndrumarea dată de Sinod Consistorului ca să stăruască mai departe

pentru înființarea unei pedagogii de fete. Chestia uniformizării venitelor stolare, care la anumite intervale formează obiect de discuție în Sinod, a fost pusă ad acta, fiindcă, din cauza împrejurărilor și obiceiurilor existente în diferitele părți ale arhidiecezei, nu se poate face o uniformizare a venitelor stolare. Deputatul *V. Gan* a stăruit pentru înființarea de fonduri, din cari cu timpul să se răscumpere taxele stolare, iar deputatul *R. Albu* își exprimă dorința ca Consistorul să stăruască pentru ridicarea de case parohiale pretutindenea pe unde lipsesc.

Sinodul dela Arad s'a ocupat de înființarea de fonduri protopopești, de stărpirea căsătoriilor nelegiuite, de împedecarea răspândirii sectarismului, de ocuparea parohiilor vacante și de chestia școlilor. Merită scoasă la iveală hotărârea pentru reactivarea cursurilor de vară pentru învățători — un factor foarte folositor pentru complectarea pregătirii învățătorimii noastre. Și acest Sinod s'a ocupat de înființarea unei pedagogii de fete, hotărînd să coopereze la pedagogia ce se va înființa cu concursul celorlalte eparhii ale noastre. O asemenea pedagogie înființată la Lugoj s'a dovedit foarte necesară. Acum e pe cale să se înființeze o altă pedagogie gr.-cat. de fete la Gherla. Pentru complectarea corpului nostru învățătoresc, care va rămâne rărit pe urma războiului, aceste școli vor fi de mare folos.

Cazurile cu verificare unor mandate de deputați protestate — și în sinodul dela Sibiiu și în cel dela Arad — trebuiau evitate din capul locului, prin încunjurarea iregularităților comise la alegeri.

¹ O sectă protestantă cu organizație militară și care are mari merite pentru misiunea internă și externă ce-o face cu un zel rar și cu succese adeseori uimitoare.